

М. М. МИТНИК

**ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ
ТУРИЗМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ**

Проаналізовано сучасні тенденції у навчанні іношомовного презентаційного мовлення для виявлення їх недоліків. Запропоновано авторську методику навчання майбутніх фахівців сфери туризму презентаційного мовлення французькою мовою. Уточнено поняття презентаційного мовлення для майбутніх фахівців сфери туризму. Роблено основу для подальшого розвитку теорії та практики іношомовного професійного мовлення студентів немовних спеціальностей.

Ключові слова: *методика навчання, професійна презентація французькою мовою, іношомовне презентаційне мовлення, фахівець сфери туризму.*

М. М. МИТНИК

**ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
ПО ТУРИЗМУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПРЕЗЕНТАЦИИ НА
ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ**

Проанализированы современные тенденции в обучении иноязычной презентационной речи. Предложена авторская методика обучения будущих специалистов по туризму иноязычной презентационной речи. Уточнено понятие презентационной речи для будущих специалистов сферы туризма. Работана основа для дальнейшего развития теории и практики иноязычной профессиональной речи студентов неязыковых специальностей.

Ключевые слова: *методика обучения, профессиональная презентация на французском языке, иноязычная презентационная речь, специалист по туризму.*

M. MITNIK

**FEATURES OF METHODS OF TEACHING FRENCH PROFESSIONAL
PRESENTATION OF FUTURE SPECIALISTS IN TOURISM**

Modern trends in the teaching of foreign language presentation speech are analyzed. There is suggested the author's training methodology of the future tourist's experts of foreign language presentation speech. The notion of presentation speech for future professionals of tourism is clarified, the structure of the process of its learning is improved and the basis for further development of the theory of practice of foreign language students of professional speech language specialties is developed.

Keywords: *methodology of teaching, professional presentation in French, foreign language presentation speech, specialists in the sphere of "Tourism".*

Нині туристичний бізнес посідає чільне місце серед провідних галузей національної економіки. Це закономірно, адже за наявності солідної науково обґрунтованої бази і природно-рекреаційних можливостей Україна спроможна забезпечувати туристичне обслуговування дуже великої кількості подорожуючих. З огляду на це підготовка фахівців для сфери туризму становить один із найважливіших напрямів в освіті сучасної молоді. Активна участь України в міжнародному туризмі зумовлює потребу в удосконаленні іношомовної професійної компетенції працівників цієї сфери.

Основою вищої освіти майбутніх фахівців з міжнародного туризму є переважно набуття ними у ВНЗ професійно-мовленнєвих навичок, які забезпечують здатність спілкування з потенційними споживачами туристичних послуг для подальшого їх ознайомлення з історією,

культурою і традиціями нашої країни. Оскільки пропозиції таких послуг для зарубіжних гостей України постійно зростають, виникає необхідність організації і проведення їх іноземними мовами (для туристів із Франції, Бельгії, Канади і багатьох країн Африки – французькою).

Щоб заітувати туристів вибрати той чи інший тур, пояснити їм правила поведінки під час подорожі, а також ознайомити з менталітетом жителів нашої держави, фахівець сфери туризму повинен послуговуватися не книжно-письмовою формою, а таким особливим видом комунікації, як публічне або ораторське мовлення, що в сучасній методиці навчання іноземних мов називається «презентаційним».

Метою статті є розкриття основних положень методики навчання французькою мовою професійних презентацій студентів спеціальності «Туризм».

Враховуючи на важливість навчання студентів іншомовного презентаційного мовлення, сучасні дослідники все більше уваги приділяють цій проблемі. Аналіз праць багатьох учених дав змогу визначити їх істотні позитивні риси. Це, насамперед, виклад історії виникнення презентаційних дій [8; 10; 18]; чітке структурування презентаційного мовлення і його лінгвопсихологічна характеристика [3; 10; 15; 17], дослідження філологічного аспекту іншомовного презентаційного мовлення [2; 11] і формування риторичної компетентності у майбутніх ораторів [4; 9; 12; 16]; визначення жанрових різновидів презентації та розробка методик їх навчання [1; 5]; встановлення оптимальних видів наочності для розкриття змісту презентаційного мовлення і привернення уваги аудиторії [7; 13]; виявлення риторичних прийомів їх викладу [6; 14].

Разом з тим у названих дослідженнях ми спостерігали: недооцінку ролі у вирішенні тих протиріч, які зумовили презентацію; неможливість утримання в оперативній пам'яті представленої інформації і через це втрату зацікавленості до деяких її частин; недостатнє звернення (апелювання) до попередніх знань під час викладу нових; недостатній взаємозв'язок професійних і лінгвістичних знань при підготовці презентаційного мовлення; відсутність методики, яка б забезпечувала презентацію туристичного продукту. Все це, на нашу думку, послаблює позицію презентатора у переконанні слухачів презентаційних виступів, а отже, не завжди спонукає їх до активних вчинків.

Наявність перелічених недоліків вказує на існуюче протиріччя між потребою нашої економіки в розвитку туристичного бізнесу на міжнародному рівні і неможливістю майбутніх фахівців цієї сфери брати в ньому участь через відсутність у них іншомовних презентаційних умінь.

Ми пропонуємо один із можливих варіантів вирішення цього протиріччя шляхом виконання наступних завдань, які дозволять теоретично обґрунтувати, розробити й апробувати методику навчання професійної презентації французькою мовою, а саме:

- визначити діалектичну сутність презентації;
- структурувати зміст навчання франкомовного презентаційного мовлення;
- установити психолого-лінгвістичні особливості породження і відтворення іншомовного презентаційного мовлення;
- розробити систему вправ для навчання франкомовного презентаційного мовлення;
- перевірити ефективність розробленої методики за спеціально визначеними критеріями.

У ході наукової роботи нами використано різні методи дослідження як: у визначенні методологічних основ презентації – метод аналізу філософських і педагогічних досліджень; для структурування змісту навчання іншомовного презентаційного мовлення – метод педагогічного моделювання; для виявлення психолого-лінгвістичних особливостей породження і відтворення іншомовного презентаційного мовлення – метод аналітичного співвіднесення існуючих психологічних основ мовоутворення з тими, які притаманні мовоутворенню фахівців сфери туризму; для розробки системи вправ для навчання професійної франкомовної презентації майбутніх фахівців сфери туризму – метод трансформації (приспосовання) дидактичних основ організації процесу навчання до специфічних умов організації процесу навчання франкомовного презентаційного мовлення, а також метод узагальнення передового досвіду викладачів французької мови та методистів. Визначення ефективності даної експериментальної методики здійснена методом формуючого експерименту й експериментального навчання. Для перевірки достовірності результатів експериментального навчання, їх кількісної та якісної характеристики використано методи математичної статистики.

Реалізуючи перше завдання, нами виявлено діалектичні основи презентації, що складається із двох взаємопов'язаних, але не тотожних компонентів – інформації та переконання. Їхнє поєднання веде до утворення нової лінгво-мовленнєвої цілісності, яка здатна впливати на свідомість і поведінку реципієнтів. Інформація в людському суспільстві являє собою смислове повідомлення, здатне до сприйняття людським мозком, який донині є найскладнішою фізіологічною структурою, що володіє свідомістю. Говорячи про інформацію, ми маємо на увазі, що вона, насамперед, несе в собі зміст. В іншому випадку, інформації для людини не існує. Уявімо собі, що ми чуємо або бачимо в друкованому тексті якусь інформацію, але на незнайомій для нас мові. Вона не сприймається нашою свідомістю, а значить і не є для нас як такою. Прийнятий сигнал може бути лише визначений як звуковий і зоровий подразник.

Таким чином, інформація – це не завжди смисл. Але смисл теж не завжди приходить з інформацією. Інформація існує тільки на матеріальному носії. Свідомість же людини вважається нематеріальною. Смисл існує у свідомості людини у вигляді слів, образів і відчуттів. Людина може вимовляти слова не тільки вголос, але й «про себе». Вона також «про себе» може створювати (або згадувати) образи і відчуття, а найголовніше, вона може створювати новий смисл, тобто генерувати нові ідеї на основі смислової переробки раніше набутої інформації – первинної інформації – семантики. Звідси смисловою інформацією ми надалі будемо називати «семантичною». Найголовнішою умовою передачі і прийому семантичної інформації є її лінгвістична доступність. Разом з тим, ступінь цієї доступності в різних виробничих і побутових ситуаціях спілкування може бути різною. За умови лінгвістичної доступності інформації, вона також повинна володіти такими основними властивостями: цінністю, достовірністю та актуальністю.

Якщо інформація, що повідомляється, буде володіти всіма названими якостями, вона, безумовно, не тільки зможе бути сприйнятою реципієнтом, а й осмисленою, проаналізованою, зіставленою з уже наявними знаннями аналогічного напрямку і, при досить творчому потенціалі людини, яка сприйняла її, зможе перетворитися на новий синтезований блок знань, тобто в самостійно продукovanу інформацію.

Для одних людей сприйняття необхідної для них інформації в потрібних якості й обсязі є достатнім для впливу на їх свідомість і регулювання їхньої поведінки, проте їх меншість. Більшість же людей слід переконувати, оскільки інформація, яка ними сприймається, нехай навіть доступна, актуальна і повна, не трансформується в їх свідомості до рівня сприйняття будь-яких нових рішень, тобто виконання творчих дій для саморозвитку та самореалізації.

Варто відзначити, що переконання – це не тільки процес, це ще й предмет, тобто текст (усний чи письмовий), повідомлення, інформація, але на відміну від тієї інформації, про яку йшлося вище, переконання – це аргументована інформація, яка включає відповідні докази, приклади, позитивні або негативні результати дій за умови сприйняття або несприйняття агітаційної форми поведінки.

Таким чином, «інформація», яка нехай навіть і відповідає всім вищезгаданим вимогам, це ще не «переконання» для більшості людей; а «переконання» – це, безумовно, «інформація», але всебічно аргументована і проілюстрована яскравими прийомами, які однозначно сприймаються.

Розглядаючи «переконання» як процес, його слід умовно представляти у вигляді двох складових: вербальної комунікації і пов'язаної з нею іншою формою мислення і поведінки. Для досягнення такого рівня впливу на мислення і поведінку людини необхідно здійснити серію послідовних дій:

- прослухати або прочитати підготовлене повідомлення-інформацію і вникнути в його зміст;
- прийняти і погодитися з вихідними положеннями сприйнятої інформації на основі наявних у ній доказів;
- зберегти нову набуту думку досить надовго, щоб при нагоді діяти відповідним чином.

І нарешті, якщо процес переконання був цілком успішним, поведінка людини має прийти у відповідність із сформованими поглядами.

Розглядаючи «переконання» як предмет зі своїм конкретним змістом, слід враховувати, що воно має бути наступним:

- продуманим і таким, що відповідає законам формальної логіки;
- більш конкретним і менш абстрактним;
- динамічним і таким, що вміщає яскраві і різноманітні факти для привертання увагу;
- близьким інтересам і потребам об'єкта його впливу;
- розділеним на смислові блоки, які пов'язані однією ідеєю;
- таким, що вміщає елементи, які викликають емоції, створюють комфортну поведінку, стимулюють радість сприйняття інформації;
- таким, що аргументовано обґрунтовує досягнення успіху та самореалізацію особистості.

Тому, на наш погляд, об'єднання «інформації» та «переконання» в нову освітню одиницю – це не просто з'єднання частин, а створення у вигляді «презентації» такого мовного феномену, який зберігши властивості кожної зі складових, утворює в собі їх стислі характеристики і тим самим піддає компресії, як величезний потік інформації, так і способи її представлення.

Під час реалізації другого завдання нами було структурувано зміст навчання франкомовного презентаційного мовлення і встановлено, що він включає професійні, риторичні та іншомовні знання і вміння. Відповідно до професійних знань і вмінь ми відносимо знання змісту навчальних предметів за спеціальністю: основи туризму, історія туризму, географія туризму, філософія туризму, психологія особистості, світова культура і мистецтво, мовна комунікація, ділове спілкування, професійна етика та етикет, інфраструктура туризму, історія підприємництва, економіка, інформаційні системи і технології. Ці знання трансформуються в уміння обирати маршрут для туризму відповідно до інтересів і віку людей, запобігати порушенням громадського порядку і дотримуватися правил міжнародного етикету, усувати конфліктні ситуації, які виникають в дорозі, організувати виставки та ярмарки туристичних продуктів, представлених у вигляді сувенірів, буклетів, каталогів.

До риторичних знань ми відносимо знання правил тактичної мовної поведінки, які проявляються у підтримці точки зору слухачів, їх похвалі за кожен доречний мовний вчинок. Ці знання трансформуються в уміння переривати свою промову, щоб дати можливість висловитися слухачам, а потім підтримати і похвалити їх. Риторичні знання також проявляються у знанні риторичних засобів, лексикологічних явищ, які забезпечують емоційність, привабливість і переконливість презентаційного мовлення. Ці знання трансформуються в уміння вживати в мові такі мовні явища, як метафори, метонімії, гіперболи, ідіоматичні вирази, порівняння, тощо.

До іншомовних знань ми відносимо знання тематичної лексики, найбільш вживаних граматичних форм, а також формул мовного етикету, що трансформуються в уміння презентувати необхідну інформацію засобами французької мови у нормативній і прагматичній формах.

Цілісність всіх вищезазначених знань і вмінь дає можливість виявити необхідні іншомовні презентаційні вміння, які повністю відображають психологічний процес породження і відтворення іншомовного презентаційного мовлення майбутніми фахівцями у сфері туризму.

Щодо реалізації третього завдання, то нами встановлено психолого-лінгвістичні особливості породження і відтворення іншомовного презентаційного мовлення, якими є: смислове згортання, але максимально лінгвістичне розгортання на етапі планування виступу іноземною мовою; смислове розгортання, але поступово зростаюче лінгвістичне згортання на етапі удосконалення виступу іноземною мовою; смислове і лінгвістичне згортання на етапі реалізації виступу іноземною мовою з усіма його професійними, риторичними і лінгво-нормативними проявами.

Реалізуючи четверте завдання, ми розробили систему вправ для навчання франкомовного презентаційного мовлення майбутніх фахівців у сфері туризму, яка забезпечує такий обсяг змісту і таку послідовність навчальних дій, що не допускають прогалин у знаннях студентів і гарантують відносно повне засвоєння мовного матеріалу, який вивчається, а також становлення у більшості з них розвинутих мовленнєвих умінь.

Щодо реалізації п'ятого завдання, то нами перевірено ефективність розробленої методики за спеціально визначеними критеріями і встановлено позитивну динаміку розвитку франкомовних професійних презентаційних умінь у студентів дає можливість вважати розроблену нами методику відносно ефективною і технологічною.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше були виявлені діалектичні основи презентації, доведено, що вона складається із двох взаємопов'язаних, але не тотожних компонентів – інформації та переконання. Крім того, нами продемонстровано, що їхнє поєднання веде до утворення нової лінгво-мовленнєвої цілісності, яка здатна впливати на свідомість і поведінку реципієнтів.

Завдяки теоретичному обґрунтуванню вперше структуровано зміст навчання іншомовного презентаційного мовлення й установлено, що він складається із професійних, риторичних та іншомовних знань та вмінь.

Для створення методики навчання франкомовної професійної презентації туристичного змісту встановлено психолого-лінгвістичні особливості породження і відтворення іншомовного презентаційного мовлення. До них ми відносимо такі: смислове згортання, але максимальне лінгвістичне розгортання на етапі планування виступу французькою мовою; смислове розгортання, але поступово зростаюче лінгвістичне згортання на етапі удосконалення виступу французькою мовою; смислове і лінгвістичне згортання на етапі реалізації виступу французькою мовою з усіма його професійними, риторичними і лінгво-нормативними проявами.

На підставі обґрунтованих теоретичних основ навчання іншомовної професійної презентації майбутніх фахівців сфери туризму нами розроблено систему вправ для навчання франкомовного презентаційного мовлення студентів спеціальності «Туризм».

Для визначення ефективності франкомовних презентаційних умінь студентів визначено критерії їх перевірки.

Отримані результати використані для розробки методики навчання франкомовного презентаційного мовлення майбутніх фахівців сфери туризму, яка була втілена в експериментальному посібнику «Présentations dans le Tourisme» й у методичних рекомендаціях щодо викладання навчального курсу професійного презентаційного мовлення французькою мовою майбутніх фахівців сфери туризму.

Отже, після проведення науково-дослідної роботи було уточнено поняття презентаційного мовлення для майбутніх фахівців сфери туризму, удосконалено структуру процесу його навчання і розроблено основу для подальшого розвитку теорії практики іншомовного професійного мовлення студентів немовних спеціальностей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Авсюкевич Ю. С. Методика навчання презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ю. С. Авсюкевич. – Севастополь, 2009. – 24 с.
2. Введенская Л. А. Русский язык и культура речи: учеб. пособие для вузов / Л. А. Введенская, Л. Г. Павлова, Е. Ю. Кашаева. 12-е изд. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. – 544 с.
3. Голуб Н. Б. Мовні засоби риторичної майстерності / Н. Б. Голуб // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: Серія № 8: Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). Вип. 3: / за ред. акад. Л. І. Мацько. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – С. 175–180.
4. Горобец Л. Н. Формирование риторической компетенции студентов-филологов в системе профессиональной подготовки в педагогическом вузе: автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 13.00.02 / Л. Н. Горобец. – СПб., 2008. – 38 с.
5. Драб Н. Л. Навчання майбутніх економістів іншомовного професійно спрямованого монологічного мовлення (монологу-презентації німецькою мовою): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. Л. Драб – К., 2005. – 245 с.
6. Дроздов Р. К. Формирование навыков публичной речи в процессе обучения русскому языку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Р. К. Дроздов. – Рязань, 2005. – 18 с.
7. Кульминский А. А. Общаться – значит убеждать / А. А. Кульминский, Г. И. Прокопенко. – М.: Эксмо-Пресс, 2005. – 382 с.
8. Марк Туллий Цицерон. Три трактата об ораторском искусстве; под ред. М. Л. Гаспарова / Марк Туллий Цицерон. – М.: 1972.
9. Мацько Л. І. Риторика: навч. посібник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К.: Вища школа, 2003. – 311 с.
10. Михальская А. К. Русский Сократ: лекции по сравнительно-исторической риторике: учеб. пособие для студентов гуманитар. ф-тов / А. К. Михальская. – М.: Изд. центр «Academia», 1996. – 192 с.

11. Моркотун С. Б. Педагогічні умови формування презентаційних умінь студентів магістратури у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / С. Б. Моркотун. – Житомир, 2011. – 20 с.
12. Попова О. Ю. Методика обучения иноязычным презентационным умениям студентов неязыковых вузов (на материале английского языка): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. Ю. Попова. – Пятигорск, 2005. – 19 с.
13. Ребрик С.Б. Презентация: подготовка и проведение: 10 уроков / С. Б. Ребрик. – М.: ЭКСМО, 2005. – 200 с.
14. Сагач Г. М. Золотослів: навч. посібник для середніх і вищих навч. закладів / Г. М. Сагач. – К.: Райдуга, 1993. – 378 с.
15. Сен-Жюст Л. А. Речи. Трактаты; под. ред. А. Гордон / Л. А. Сен-Жюст. – СПб.: Наука, 1995. – 472 с.
16. Симакова Е. . Риторическая компетентность специалиста в системе профессиональной подготовки / Е. С. Симакова.[Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.vshu.ru/files/letters237/simakova.doc>.
17. Сопер П. Л. Основы искусства речи / П. Л. Сопер. – 2-е испр. изд. – М.: Прогресс-Академия, 1992. – 416 с.
18. Удалих Г. Д. Риторика. Ч. 1. История риторики: учеб. пособие для студентов и магистрантов гуманитар. специальностей ун-тов / Г. Д. Удалих. – Баку: Мутарджим, 2010. – 220 с.

УДК 81'233+378:811

О. І. БОВК

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Запропонована система вправ для формування комунікативно-когнітивної компетентності студентів-філологів, побудована з метою реалізації в інтегрованій комунікативно-когнітивній діяльності з урахуванням філософських, психологічних і педагогічних передумов, а також за критеріями, які узгоджуються з принципами комунікативно-когнітивного підходу до навчання мови. Система вправ спрямована на розвиток не лише мовленнєвих, а й когнітивних навичок, вмінь і здатностей студентів.

Ключові слова: комунікативно-когнітивна компетентність, когнітивно-комунікативна діяльність, мовленнєво-розумова активність, мовна особистість, знаннявий простір, картина світу, множинний інтелект.

Е. И. БОВК

СИСТЕМА УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БУДУЩИХ ФІЛОЛОГІВ

Предложена система упражнений для формирования коммуникативно-когнитивной компетенции студентов-филологов, построена с целью реализации в интегрированной коммуникативно-когнитивной деятельности с учетом философских, психологических и педагогических предпосылок, а также за критериями, которые согласуются с принципами коммуникативно-когнитивного подхода к изучению языка. Система упражнений направлена на развитие не только речевых, но и когнитивных навыков, умений и способностей студентов.

Ключевые слова: коммуникативно-когнитивная компетентность, когнитивно-коммуникативная деятельность, речемыслительная активность, языковая личность, знаниевое пространство, картина мира, множественный интелект.